

8957

B R I E F
Van de Vrye Rijcx Stadt
B R E E M E N,
Aen Haer Ho: Mog.
De Heeren Staeten Generael.

Mitsgaders

Attestatien, Bewijsen ende Verklaringhe, van veele
Officieren der Stadt Breemen,

Raeckende het eschapperen van

JOHAN DIEDERICK van MORTAIGNE

*Ende het Refisteren van den Hollantsche Lieute-
nant, ende des selfs Militie in het na
volgen van den selven.*

Tot **UTRECHT,**
By Cornelis vander Vloet, Boeckverkooper woonende
achter 't Stadt huys / Anno 1664.

Ho: Mog: Heeren,

UWe Ho: Mo: zijn onse bereytwillighe dienste alle tijdt te voeren, Insonders grootgunstige, Hoochgeërde Heeren, Bontgenooten, teer Eerwaerde Vrunden. &c.

Uwer Ho: Mo: Hoochgeërde schrijvens *sub dato* Haghe den 8. Aprilis leestleden *filo loci*, aen ons afgesonden, omme d'intentie van de Groot Mo: Heeren Staten van Hollandt ende Westvrielandt, ons daer bevoorens onder dato den 7. *eiusdem* bekennt ghemaect: aengaende de begeerde overleveringhe van de alhier in arrest gewesenen *Johan Diederich Mortaigne* te secureren, hebben wy met de bygaende Acte van verseeckeringe wegen de indemniteyt, deswegen aen dese Stadt beloofd, alhier wel ontfangen.

Ghelijck wy ons nu schuldigh erkennen, omme U Ho: Mo: als oock de Gro: Mo: Heeren Staten van Hollandt ende Westvrielandt, in desen naer begeeren *citra damnum & prejuditium hujus civitatis* te ghemoet te komen. Soo is oock de overleveringhe van *Mortaigne* opons bevel, door den Major van onse Stadt, den 2. deses effectivelijck gedaen; Maer hoe ongeluckigh het hier naer daer mede is vergaen, sulcx sal apparent voor d'aenkomste deses by U Ho: Mo: albereyts bekennt gheworden zijn. Wy konnen niet uytspreecken hoe seer smertelijck ons sulcx ter herten is gegaen. Dan wy hebben den Resident van de Hanzesteden, den *Heer Leo van Aitzema* van alle't gene en hoe sulcx is toegegaen, uytvoerlijcke narichtinge gecommuniceert ende over geschreven, U Ho: Mo: gedienslijck versoekende, deselve ghelieven den voorghemelten *Heer Resident van Aitzema* hier over groot gunstich te hooren, en aenden selven gelijck ons selfs volkomen geloof deswegen geven, oock onsen uystersten yver en ernst om Uwe Ho: Mo: te complaceren, uyt alle omstandigheden so klaer als den dach lichtende, te erkennen, ende daeromme het ongheluckigh accident ons ende dese Stadt niet te imputeren, nochte ten quaden op te neemen; Maer veel meer met groot gunstige affectie soo naer als vooren, ons ende dese Stadt genegen te blijven; op vaste verseeckeringhe dat wy niet sullen naerlaeten met verder onderzoek naer des vluchtigen *Mortaignes* persoon, ende in andere mogelijcke wegen Uwe Ho. Mog: aengename en oprechte diensten te becroonen, U Ho. Mog. inde bescherminghe des Alderhoogsten tot continuerende Fleure ende Voorspoet van derselver Estat, ende alle selfs ghewenste Wel-

(4)
vaert getrouwelijck maer ons, de gemeene Staet ende Burgeryc in derselver
bestendige faueur gedienselijck bevelende. Gegeven onder onses Stadts
Secreten Zegele den 6. Aprilis ouden, en den 16. nieuwen stijl, An. 1664
onderstont

Uwer Ho. Mog. onderdienstwillige

*Burgemeesteren ende Raedt des Heyl.
Ryck Stadt Bremen.*

P. S.

Oock Ho: Mog: Heeren,

Connen wy by desen niet verberghen, dat den Luytenant *Geesdorp* met
zijne Soldaten desen morghen van hier te sloop is afgevaeren, die wy
oock den Dienaer van *Mortaigne*, alhier mede in bewaringe geweest zijnde,
hebben mede ghegeven. De Poorte is hem oock by soo goeden wint wat
vroeger geopent, ende daer beneffens ordre gestelt, dat ons Oorlochschip
leggende alhier aen 't eynde vande Stadt, deselve sonder op te houden heeft
moeten laten passeren met gereiteerde bevelinge *ut in literis.*
onderstont

U Ho. Mog. onderdienstwillige

*Burgemeesters ende Raedt des Heyl:
Ryck Stadt Bremen.*

Translaet uyt 't Hoogduyts.

Schennelijck etc. Daer dat den Ed. Hoogh-wijfen Raet der Rep-
serlijcker Dierck Rijck-Stadt Bremen aen haere Wemende mede
Raets-vrienden ende aengestelde Atijghs Commissarissen / de Ed:
Weste ende Hooghgeleerde Heeren *Johan Sweling* / Heet *Herman
Hansman* / Heet *Dortter Simon Anhem* / Et vhaer *Bzout* hupfen en
Heet *Dortter Johan Frederich Zeppern* / Commissie hadde gegeven om-
me alle Offitieren van 't Garnison alhier / dewelcke by est happeren vhaer
Jan Diederich van Mortaigne present sijn geweest / onder Eede af te vtragen
't geene hun diesaengaende bekent was: Dat dien volgende de Wel-gemelde
Heeren Commissarissen den 4. April des lopenden Jaers 1664. de boorge-
daeghde Offitieren booz haer hebben doct konnen / te weten den Heer *Major*
van

(5)
van 't Bentleben / Capiteyn *Bolm* / Capiteyn Luytenant *Samuel van
Munster* / Luytenant *Cotq* / Frederich *Meper* / Frederich *Wulfsdael* / Ca-
piteyn *Katier* / Wendtich op den Kellert / Luytenant *Kiewits* ende *Den-
dritch Witter* / de selve hare Commissie bekent genaecht ende booz gedragen/
de welske oock daer op den hiet onder staenden Cet met op gesteecker vinge-
ren solemn modo ende effect belijck hebben ghedaen / ende naer neestige
waer schouwinge de per *Jurio Vitando* gerupghyt als volghet:

Juramentum.

Ick sal in dese saecke die my wert voorgehouden, ende over 't gheene
my derwegen wert gevraegt, de rechte ende reyne Waerheyt seggen, ende
omme geenderley redenen yetwes verwygen waer door de Waerheyt sou-
de konnen werden verdonckert, oock niemant yets daer van openbaren,
ter tyt ende wylen toe dese getuygenisse sal wesen voltrocken en geeyndigt,
Soe Waerlijck helpe my Godt.

Volght de Verklaringe der Deposanten.

DE Heer *Major* van Bentleben avisatus de perjurio vitando, Ver-
klaert als hy ordze beneffens den Capiteyn *Bolm* hadde outfangen/
om *Mortaigne* wedet om in de Hoost-wacht te vtragen / soo is hy
beneffens Capiteyn *Katier* / den *Wendtich Kellert* / en *Wulfsdael*
met hiet *Korten* inet hien naer det *Winget* gebaten / alwaer hy den geban-
genen not h in 't bedde vonds leggen / aen den welsken hy ouber tut e dede van
sijnde ordze. Waer op den selben seet perplex is geworden / present ende
ouber de hare *Protoduyten* / om dat hem niet toe gestaen mochte wer det ee-
nige *Bzieben* tot sijne vtr lossinge af te senden; hy hadde oock geseyt dat am-
plissimus *Senatus* sulcx ten jonghsten dage soude moeten bet antwoorden / hy
was het waerts ghehoorden als tot eene *Wijck* Rijck-Stadt / om sijn leven te
salveeten / maer dat hy alhier sijnen doct hadde gevonden dat bloet soude niet
ongewoonten bliuen; Want hy noch beie goede vztenden hadde; hy had-
de ghehoort dattet eenen *Hollantschen* Luytenant was gekomen met 20.
Musquetties / een *Scherpster* / een *Prohoost* / ende vtrige *Dientaets* /
om hem op een *Wagen* te sluyten en naer *Hollant* te voeten / hadde daer op
wedet om gewotesteet ouber dat geweld / en gheseght dat dat bloet niet soude
ongewoonten bliuen; insonderheydt / soo waerkeet men hem schimpelijck
soude doen sluyten / met het soeck / men wilde sulcx amplissimo *Senatus* be-
ken naechen / 't welck hy Deposant oock heeft ghedaen / hadde hem mede
aertgemaect om sich te vtreeden ende vstee / want het ander s niet soude we-
sen. Ende was hier by present gheveest d' Heer *Scharfman*; Waer op
hy *Mortaigne* van alle omstaende afscheyt heeft genomen / sich met hem in

de hoefse gefet / ende waeren alsoonaet de Hoofst-wacht gereden / alwaer hy
 hem hadde ober gelevert aen Capiteyn Samuel van Munster / ende daer hy
 gelast op lijf ende lebens stasse hem soo te bewaren / dat hy hem weder konde
 opleveren. Waer op hy deposant sich naer binnen heeft verbecht / omme
 amplissimo Senacui te referen / watter was ontgegaen; Dat bevindende
 dat den Raet al was gesthepen / hadde hy sulcx aende Heer Psefder ende
 Burgermeester / der welken hy op onser Leve Wortw kerckhof quam aen
 te treffen / beheit getraet / dewelcke belast hadde / men soude sulcx den Hol-
 landischen Luptenant aerdienen / ende hem daer toe disponeeren / dat
 hy hem doch niet en wilde beschimpen; Watter daer waren seer
 irachtighe protestanten inghekomen. Waer op hy deposant naer
 huys is gegaen / maer Mortaigne hadde hem doen bidden / dat hy wilde
 komen de laetste maeltijt met hem te horden; Welck hy den Heere Psef-
 dent heeft aengemelt / die hem sulcx heeft toegestaan / soude doen albereyts
 twaelf tyren / als hy daer was geroint / soo grait mede terstont aen metter
 eret / den Waert ende Witte Swaert / ende hadde Mortaigne d'Offiters /
 die de wacht hadden gelladt / te gast genoodicht / oock was daer hy geweest
 d'Heer Doctoor Amende / dan daer en was niet gedzoncken. Als an ten 2.
 upreide wacht wter de opgebouert / was Mortaigne overduidigh gewo-
 den / vragende waer de Hollanders bleven / oock hem deposant verfoerken-
 de / hy wilde bevoerden / dattet voozgegaen wter de hy moeste doch vooz;
 Waer op hy tot den Heer Psefderende Burgermeester was gegaen / ende den
 selven sulcx aengedient / oock ont ordze gebraecht / hoe hy verder wter
 den gebanghen soude protesten / ende op wat plaetse de oberleberinge ge-
 stheide soude. Deselve hadde geantwoort dat de oberleberinge gesthe-
 den soude aen de Hoofst-wacht; Soo haest als den Hollandischen Lupte-
 nant mochte kinnen / soude hy den gebangen in sijne handert oberlebe-
 ren. Ten half vier upren was hy wederom naer de Hoofst-wacht
 gegaen / alwaer hy vande de Heer Doctoor Amende / Heer Scharhman
 Heer Doctoor Fozmenon / Coentraet ten Boom ende d'opgetnelte Offiters /
 naet den Hollandischen Luptenant hadde hy noch niet gebonden / maer vooz
 het wapen van Swol stonden dize wagens / die men seyde die geite te zijn / de-
 welcke den gebangen souden halen. Hy hadde daer op versthepende upge-
 sondert / om den Hollandischen Luptenant te soeken / deselve was epnelijck
 mit sijn volck aengekomen / waer op hy deposant aen der selven met eenre
 Solemnele Oratie den gebangen heeft obergelevert / ten bywesen vatt alle
 de voozmaende / behalven den Heer Doctoor Amende ende Heer Scharh-
 man / dewelcke waren werch gegaen / ende gebeden / hy wilde hem in fooda-
 ninge behaeringe aemmenen / als wter hem alhet hadde gelonden. Ende de-
 wijle harde protesten vande Koninkelijcke Sweetsche zijde waren ingeko-
 men / heit honestement handelen ende tracteren / dat Amplissimus Senatus
 geent

gene onlust daer van mochte hebben. Waer op den Hollandischen Lupte-
 nant heeft geantwoort / dat hy oock geete andere ordze hadde / daer op hem
 Mortaigne een glas wijn heeft roegedzoncken / welck hy oock heeft beshept
 gedaen. Sulcx geschiet zijnde / was der Hollandischen Luptenant mit het
 Corps de gnarde gegaen / wien Mortaigne heeft gevolght / Gelyck mede den
 Luptenant Noth met eenige soldaten. Mortaigne hadde om permissie gebe-
 den / dat hy mocht in des wachtmeesters thyn gaen / om sich aldaer Salva-
 veni te Exonereren, welck oock is geschiet / Ende als daer nae beyde der
 Hollandischen Luptenant / ende den gebangen weder ont in 't Corps de gnar-
 de zijn gekomen / hadde hy Deposant geseyt / Heer Luptenant zijt ghy een
 Offitier / ende laet den kerel in den thyn gaen / soo wanneer deselve ober de
 heyninge ware gesprongen / wie soude het hebben moeten verantwoorden /
 ghy / ofte ik. Den Hollandischen Luptenant hadde gefeght / hy was soo
 lange Soldaer geweest / hy wilde wel roesten / dat hy hem aen haer Ho. Mo-
 leber de / als hy hem ober gelevert hadde / ende daer hy geboeght / hy hadde
 gehoozt / dat eenige Sweetsche Soldaten daer bruyten waren / dewelck op
 hem passen. Waer op den Luptenant geantwoort / dat hy sulcx wel wiste /
 Sullende eerlick by hem doen / Waer op hy deposant sijn volck in de wacht
 stinck ende verlyg dede exerceren / ende den Hollandischen Luptenant met
 den gebangen / denwelcken sy by den mantel hadden / ende lieten sijn volck
 dooz / ende naer de wagens marcheren / den welken sy niet op de naeste
 zijde deden opklintren / maer leyden hem om den wagen aen d'andere zijde /
 ende aldaer lieten opstijgen / ende waren alle Hollandische soldaten gebalt
 nae de andere zijde / aen dewelcke hy was opgegaen / ende d'andere zijde van
 de wagen was onbeset gebleven. Mortaigne was op den wagen gegaen /
 hadde sich aldaer geset / ende onder tufftchen den knoop vanden trattel los
 gedaen / oock den sijncker boert op den Ladder boort van den waegen gelept /
 ende was met een stercke volte ober / ende onder het volck gesprongen. Waer
 op hem den Hollandische Luptenant met sijn soldaten terstont is gevolght /
 ende vooz 't volck gedrongen / maer was vooz d'instande vzeemde ende ge-
 meene Luyden met helijck opgehouden / ende belet gewoorden / dat hy sich
 niet gewelt heeft moeten doozlaen. Onder tufftchen was Mortaigne in een
 Schoenmakers huys / niet verre van daer gesprongen / ende was de deur
 achter hem toegemaekt. De Luptenant was mede in 't huys gekomen /
 niet werende / op wat wijze / alwaer men in actie tot slaen was gekomen /
 sulcx dattet twee Buregers soomen alhier sijn besthadigh gewoorden / waer
 ober het volck op den Hollandischen Luptenant seer is verbitert gewoorden /
 ende gedreghet hebben van hem te willen doot slaen. Hy Masooz hadde
 hem / soo veel mogelijk met sijn wacht / bestaende maer ontrent in 26 man-
 nen gesetundeert / oock met den bloeten degen onder 't vreck geloyt / ge-
 dreghet ende gebeden / Sy wilden de Hollandische soldaten geen leet aendoen /
 op

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13

(8)

op dat daer dooz de Stadt geen ongelegentheit mocht overkomen; hadde oock Luytenant niet sijne soldaten tot hem in 't Cozps de garde genomen; oock waren hem dooz de Canaille ofte het Gepeupel twee van de Hollandsche soldaten gebzart; dewelck he sp al bereyts hadden gediffarmeert/ ende die gedreygh doot te slaen/ dewelck he sp hadde aengenomen/ ende hem het geweer weder gegeven bzingende die sp d'andere in 't Cozps de garde/ op dat sp in salvo/ ende dooz de Canaille sekerer mocht sien sijn. Waer op hy deposant bevolen heeft terstont alle poozten te sluyten/ oock dat huys ende alle straten/ dooz soo veel met soo weynigh volck tonde gesijtedert beset/ ende den President derendert Heer Burgemeester 't gene datter was gepasseert/ laten notificeren/ ende den Luytenant soo lange gehouden/ tot dat het tumult dooz hy ende het Caenaelse verrotken was. Sulcx geschiet zinde/ hadde hy Capiteyn Bohn in de Hoost-waert gelaten/ ende was selfs hier binnen gereden/ van alles aen de Heere Presidentende Burgemeesteren Refererende/ den welcken hadde bevolen/ dat dooz openbaren trommelstact soude werden gepubliceert/ wie Mortaigne hadde/ dat die hem lijf ende levens straffe soude overgeven/ waer dooz hy 200. Rijxdaelders tot een rei ompens soude genieten/ 't welck oock is gesijhet/ ende naer dat terstont verdere oedze quam/ dat alle de huysen soude werden gevisiteert/ was sulcx mede den gansthen nachte ende den volgenden dagh/ tot op den avont/ gesijhet ende in alle poozten ende waertten neerst igelijck gevisiteert.

Interrogatus.

Waer van daen hy kennisse hadde gehad, dat de Sweetsche hem hadden opgepast?

R. Het waren verschepde passagiers/ Sihippers ende Boeren hier ingekomen die sulcx hadden bericht.

Interrogatus.

Of hy niet hadde konnen bemercken, dat hy getracht hadde om te eschaperen?

R. Hy hadde sulcx niet gemerckt/ dan als hy in 't Cozps de garde was geweest/ ende dat hem toegedronken wiert/ heeft hy niet besijhet willen doen/ 't welck hem wat bedentelijck is voorgekomen.

Interrogatus.

Of hy den Luytenant niet heeft gedreyght, soo wanneerhy hem wilde bin-

(9)

binden, dathy sulcx soude keeren?

R. Soo waerlijck Godt leefde/ soo was sulcx niet gesijhet/ ende den Luytenant konde hem sulcx/ als een eerlijck man niet nae seggen; hy hadde meer niet geseyt/ als vooren is bericht/ dat hy hem honestement soude tracteren/ 't welck den Luytenant heeft beloofd te doen dooz so verre het gebiedt van den Erbaren Raet was strekkende; maer Mortaigne hadde in 't frans geseyt/ het sal oock bukten de greusen niet gesijheden/ of it sal met een mes/ degen/ ofte wat ick kan bekomen/ soo lange verlijten/ ende soo veel dooden/ dat ghy mijn eyndelijck ter neder sulcx vellen.

Interrogatus.

Of het tumult van Canaille soodanigh hadde overhant genomen, datter selve met goede niet heeft konnen gesijhet werden?

Sulcx was onmogelijck geweest/ als sijnde geweest een rechte revolte; want als Capiteyn Russes Soon/ ende Coenraet van Bihns schoon Soon van Henrick Mers seer waren geblest heert/ soo was het Canaille/ hebende daer te vooren over het ontspringen gelacht/ sulcx verbittert/ dattet onmogelijck was 't selve weder te stilleit/ ende hadde hy oock selfs daer over eenen stact ontfangen.

II. *Capiteyn Bohn, denno avisatus de perjurio deposit.*

Het was met den Heer Major ende Capiteyn Kroeger, Wendzig Keller den Wulfdal op bevel vande Heer President naer den dwinger gebaren/ den gebange afgehaelt/ en in de Hoostwaert gebzart/ sulcx gedaen wesende/ was hy beneffens den Heer Major gegaen naer den Heer President; Ende als sp den selven op onser Lieve Vrouwe kerck hof vonden bekent gemaeckt dat den gebangen inde Hoostwaert was gebzart/ vragende naer verdere oedze; Dewelck heeft geantwoort/ dat hy nader bevel soude geven. Waer op hy vanden Heer Major was afgegaen/ sich verwoegende naer sijn Logement om de Maeltijt te houden. Daer den middacht hadde den Major tot hem gesonden/ met begeerte/ dat hy aen den markt soude komen/ ende als den Major was aengekomen/ hadde deselve bericht laet te hebben vande gebangen over te leveren. Waer op sp naer de Nieuwstadt zijn gegaen/ ende inde waertt komende/ waren aldaer geweest Heer Dot 1002 Formeno Coerraet totten Bohn/ ende eenige andere/ ende hadden gedronken/ hem was mede een dronck bier toegebzart/ dien hy hadde besijhet gedaen/

maer meerder niet gedonken. Eyndelijck was den Hollantschen Luyte-
nant gekomen / dien den Heer Majoor heeft aetgedient omdre te hebben van
den gebangen te leveren / seggende ik oberlebere u den selven misdesen.
Den gebangen hadde verforht permissie / omme in des waerh-meefters hups
sich *Salva venia* te exonereren / ingaende in 't selbe hups / ende komende we-
derom achter wt den hupn / was hy gebolgt dooz den Luytenant alhier
niet eenige Musquetiers / ende als hy hem weder in 't Corps de garde ge-
bracht / hadde den Majoor tot den Hollantsen Luytenant geseght / ik hebbe u
den gebangen eenmael geleverd / indien deselbe was ontromen / wie soude dat
hebben verantwoort? boegende daer by ick sal hem u nochtmaels hier mede
leveren. Daer op de Hollantsche soldaten waren ingekomen / wien den ge-
bangen volghde ende hadden hem de Hollantsche soldaten terstont ontrint /
ende naer den wagen gebracht / oock was den gebangen op den wagen ge-
stegen / hy deposant was by de waerh gebleven / ende soo boort het geroep ge-
komen / Mortaigne was vanden wagen gesprongen. Waer op hy wilde
sien / watter boozgeballen was / dan hadde wogen menighte des volcx niet
konnen doorkomen / de Heer Majoor hadde metter haest bevolen de poozten
te sluyten / ende de passien te beseren / 't welck oock terstont geschiede / oock
waffer omdre gekomen den Crommel te roeren / ende de hupsen te visiteren /
't welck soo wel den gantschen nach / als mede des volgenden daeghs tot op
den avont met groote blijt is gedaen / altoer d'eene patrulle op d'ander is
gegaen / ende sijn alle kisten / kassen / winkels / ende helders gebisneert
geworden.

Interrogatus.

Of hy hadde gehoord ende wiste, dat den Heer Majoor den Hollantschen
Luytenant hadde gefecht, hy soude hem niet sluyten, of hy soude het aen
hem revengeren?

Den Heer Majoor hadde geseght / hy wilde hem den gebangen tracteren
als een Caballier / ende in Sijner Heeren gebiet niet sluyten: De Luy-
tenant hadde geantwoort / dat hy oock geen ander bebel hadde / meerder
waffer niet boozgeballen.

Interrogatus.

Of hy kennisse hadde gehad, dat hem de Sweetsche oppaste, ende wech-
voeren wilden?

Hy wiste berders niet / als wat den gemeenen man hadde geseght / ende
waer

waer van de gantsche Stad vol was gheweest / dat alle passien beset wa-
ren.

Interrogatus.

Of hy niet hadde gemerckt, dat hy inden sin hadde gehad van te Escha-
peren?

Hy hadde sulcx niet gemerckt. Waer mede hy sijne verklaringe heeft ge-
eyndighet & *silencio imposto, dimissus.*

III. Capiteyn Luytenant Samuel van Munster,
denuo avisatus de perjurio deposuit, &c.

Hy hadde de Hoofst-wacht inde Pieuwstadi gehad / den Majoor was
met den gebangen / eenige Offitiers ende Soldaten inde Hoofst-waerh
ghekomen / ende hadde omdre gegeven / van niemant in 't Corps de
Garde te laten komen / booz dat den gebangen met den Heer Dotier
Amende / den Waert in de Swaen / den Majoor / Heer Dotier Formenoir
ende andere de Maeltijdt hadde gehouden. Als de Wacht ten twee upren
was af geboert / hadde hem den Majoor bevolen nocht wat te blyben / dat oock
is geschied. Als den Hollandtschen Luytenant inde Stoope was gheko-
men / heeft de Heer Majoor sijne Oratie gedaen hem over leverende den ge-
bangen. Soo was den gebangen in des Waerh-meefters hups ghegaen /
om sich *S. D.* de exonereren / ende is dooz den Luytenant alhier weder in de
Hoofst-waerh gebracht / waer wt hy dooz den Statischen Luytenant ende
desselvs Soldaten naer den Wagen is ghelept. Hy Deposant was by de
Hoofst-waerh gebleven / en terstont was den roep gekomen / dat hy geestha-
peert was / meerder en weet hy niet.

Interrogatus.

Of hy niet hadde gehoord, dat den Heer Major den Luytenant dreygde,
in cas hy hem quame te sluyten, dat hy met hem wildete schaffen hebben?

De Heer Majoor hadde geseght / hy soude hem houden / soo als een Ca-
vallier toekomt / ende geen schimp aen doen in 't gebiet van den Hoofstwij-
seu Raet: Den Luytenant hadde geantwoort / hy soude hem houden als
een Caballier.

Silencio imposto dimissus.

(12)
IV. Luytenant Arent Cocq; *denuo avisatus per-
jurio, deposuit.*

H hadde de Wacht afgeloft / ende als hy was binnen gekomen / was den gebangen met / ende beneffens / den Heer Majoor / ende eenige andere in 't Cozps de garde binnen inde Stoof geweest / ende hy deposant was met zijn volck daer byten gebleven / ende hadde gesien dat den Hollantschen Luytenant mede in 't Cozps de garde was gegaen / maer dadelijck weder upgekomen. Daer nae met eenige Soldaten wederom gekomen / ende in de Hoofst-wacht gegaen. Oock was Mozaigne upt de Hoofst-wacht gekomen / ende gegaen in des Wachtenmeesters huys / om sich S. W. te exonereren / dien hy deposant met eenige soldaten volchde / ende hem weder in de wacht heeft gebzacht. De Heer Majoor hadde tot den Hollantschen Luytenant gesecht / Ich heb u den gebangen eens gelebert / Ich sal hem u hier mede noch eens leberen / dien oock den Hollantschen Luytenant met sijne soldaten heeft aengenomen / ende soo nae den waegen gebzacht. Hadde oock gesien dat hy op den wagen was gegaen / maer hoe hyder afgekomen is / en wiste hy niet; want hy was by de wacht gebleven. Daer op sijn terstont de poozen gesloten / den trommel geslagen / ende hadde hy ordze outfangen met rotten van knechten de passagie te besetten / ende met andere soldaten de Burgerhuysen / om aldaer te visneren / dat mede terstont was gheschiet / Verder s wiste hy niet.

Interrogatus.

Of hy niet gehoord hadde, dat den Heer Majoor tot den Hollantschen Luytenant zeyde, hy soude hem niet sluyten, of hy wilde met hem te doen hebben?

R. Hy hadde sulcx niet gehoozt.

V. Vendrich Hermen Meijer, *de novo avisatus de per-
jurio vitando deposuit, &c.*

H was casuelijck byten gekomen / hadde gesien / dat de oberleberinge van den Heer Majoor geschiede op dese wijze; Den Majoor was met den gebangen uptgekomen / seggende tot den Hollantschen Luytenant daer lebere ich u den gebangen / ghy mengt loefien / dat ghy hem bewaert. Den Luytenant hadde geantwoort / wel mijn Heer / ich sal daer op wel loefien / hy hadde oock sijne soldaten inden ringh gebzacht / ende den gebange naer den wagen geboert; hy hadde mede gesien / dat den gebangen op den wagen was gebzacht / ende by de wacht blijvende / wasser een geschreut gekomen / dat den gebangen geschapeert was / Daer op den Majoor de poozen heeft doen sluyten / de passien beset / den trommel geroert / ende nerrstigh

(13)
stigh vissiteren laten / hy hadde oock gesien / dat den Heer Majoor den Hollantschen Luytenant ende zijn volck / ommedie booz de Canalle te salberen / in de Hoofst-wacht heeft gebzacht / verder s wiste hy niet.

Interrogatus.

Of hy hadde gehoord den Heer Majoor tot den Luytenant soude hebben gesecht, hy soude den gebangen niet sluyten, of hy wilde met hem te doen hebben?

R. Hy hadde sulcx niet gehoozt.

Ameridie.

VI. Vendrich ende Adjustant Hans Wulfdahl, *denuo avisatus de perjurio vitando deposuit.*

H hadde met sijnen Capiteyn Bohn booz 't Stadthuys ghestaen / daer was den Majoor tot haer gekomen / seggende ordze te hebben / dat hy nebens hun den gebangen soude oberleberen. Daer op den Majoor ende Capiteyn waeren ghegaen / ende den Deposant was daer naer aen de Hoofst-wacht gekomen / ende behouden / dat den ringh van de Soldaten afster was gestooten / in tredende ende in de Stoof gaende / bond aldaer nebens den gebangen den Heer Mr. Fozmeinoir / Coeur aet ten Bohn / den Heer Majoor / Capiteyn ten Bohn / Capiteyn Krijtter ende andere; Siende dat daer in soo veel personen waren / was hy te rugge getreden booz 't Cozps de Garde / maer den Hollantschen Luytenant was binnen ghegaen / ende haestich daer weder uptgekomen; Daer op den gebangen Mozaigne mede is uptgekomen / gaende naer des Wachtenmeesters huys / Capiteyn Krijtter met eenige Soldaten volchden / ende hebben hem achter upt den Thuyt wederom in de Hoofst-wacht gebzacht. Cozps daer nae hadde den Heer Majoor den gebangen aen den Hollantschen Luytenant zijne Soldaten overgelebert. Oock wat daer hy was geseyt geworden / hadde hy niet kunnen hooren / bemits hy wat verre van daer stont. Den Hollantschen Luytenant ende sijne soldaten hadden hem aengenomen / ende rustich haer / naer dat den ringh van de soldaten afstee was geoyent / nae den wagen gelydet. Hoe het verder bergaen is hadde hy niet kunnen oberleberen / om datter veel volck rom om stont / ende hy deposant by zijne wacht was gebleven / als den roep quain / dat hy 't was outflopen / heeft hem den Heer Majoor met eenige soldaten upt de wagt geoydonneert de passien te besetten / 't welck is gheschiet / boozs was hy van den Heer Majoor aenden Heer Presidenten Burgermeester gesonden / hem berichtende van alles 't gene daer was voorgebailen / verder s wiste hy niet.

Interrogatus.

Of hy hadde gehoort, dat den Heer Major soude hebben gefeydt, dat den Luyteuant hem niet soude fluyten, of hy soude met hem te schaffen hebben?

R. Hy hadde sulcx niet gehoort.

Silentio imposto dimissus.

VII. Capiteyn Melcher Henrickrieter, &c. *Etiam*
denuo avifatus de perjurio vitando deposuit, etc.

DEn gebangen hadde aen hem gesonden / ende doen versoeken / dat hy tot hem op den Dwinger wilde komen / om afschept te nemen / dat hy hadde gedaen. Daer hoorende / hadde hy den Heer Major neffens andere aldaer gebonden; Waer op hy afschept genonien / als wanneer sich den gebangen heeft bedanckte over hare noeyte / als de selve naer de Karosse wierdt gebragt / was hy beneffens andere mede daer inne getreden / ende naer de Hoost-wacht gereden / alwaer hy is gespijst geworzen / ende hadde hy mede gegeten. Spindelich was den Hollantschen Luytenant aen gekomen / aen den welken den Heer Major den gebangen hadde over gelevert. Den Luytenant hadde gebzaeght of hy sijn volck soude doen naerderen / dat den Heer Major hadde geantwoort / doet sulcx in Godis name. Waer op den selven is af getreden / seggende / hy wilde den wagen ende sijn volck hier by brenghen / dat hy oock heeft gedaen / ende is met sijn volck aen gekomen. Doen den Luytenant weder quam / hadde den gebangen versoekt wat te mogen af treden / omme S. V. ventrem te exonereren. Den Heer Major hadde gefeght / hy hadde daer mede niet meer te doen / den gebangen was upt de Wacht door de Hollantsche Soldaten gegaen / ende door t gedrangh bande kanaille in 't Wacht-meesters huys gekomen / dien ses Soldaten van hier waren gebolgt. Hy Deposant was oock mede in 't huys gegaen / ende achter door den huyn met den gebanghen weder upt gekomen. Als den gebangen nu was upt gekomen / hadde hy gefeght / behoeve Godi / hoe staen de menschen hier / en sijn verplever als ick selfs; Sy waren wederom naer de Hoost-wacht gegaen / maer van de Hollantsche Soldaten was hun niemant gebolgt / als hy wederom was binnen gekomen hadde den Heer Major gefeght: hoe komt den Heer wederom hier / maer is den Hollantschen Luytenant / aen dien hebbe ick eenmael de oberleberijge gedaen / den Luytenant was daer op in gekomen / seggende / hy hadde het niet recht verstaen. Den Heer Major hadde verders gesprooken / ick hebbe hem eenmael ober gele-

gelevert / hadde hy het ontloopen / ick soude sulcx niet hebben willen berantwoorden / nu hy hier is / soo sal ick hem nochmael oberleveren; dan siet toe dat hy niet eschapperre. Dewijl hy oock is een Soldat / so houd hem doch civilijck, ende beschimpt hem niet in de Hoogheyt / ende 't gebiet banden. Ed. Hoogh-wijfen Raet / dat wy desweghen geen ongelegenheit krijgen. Den Luytenant hadde geantwoort / 't was wel / hy soude doen 't geene behoorde / hy wenschte dat den gebangen durssem mijlen van hier was / dan hy moeste doen 't gheene sijn ordre mede bzaeght. Waer op Montaigne hem een glas wijn hadde toe gedroncken / dat hy beschept dede. Den Luytenant en sijn volck hadden den gebangen aen genonien / ende waeren met hem naer den wagen gegaen / hy hadde hem gesien op den wagen staen / ende den mantel recht sechicken ofte recht onne doen / mede dat het eens gelit der Hollantsche Soldaten sich hadden beversticht / om op den wagen te gaen sitten / doen hadde den gebangen alsos den sprough genomen / ende was over de Burgers heen gesprongen. Een van de Hollantsche Soldaten / sitende op d' andere wagen / hadde den Carabijn aen gelept / als of hy buyt hadde willen geven / soo was daer op een groot tumult ontsaen onder de ontsaunders / sulcx daer een Burger van de Hollantsche Soldaten in 't gesicht was beschadicht geworzen / oock een ander soodanigh geslagen / dat hy als drom hadde gelegen / ende hadden de Burgers haer beklaght / dat sy soo beschadicht wierden. Hy hadde verders gesien / dat het kanaille beneffens den Hollantschen Luytenant in 't huys van den Schoen-maker was in gedrongen / ende den ontsaen vervolgh hadde; Waer op de Poonen terstont sijn gefloren / ende ordre gegeven om de passen te besetten / ende de huysen te visiteren / 't welck is geschiet / oock tot dato gecommenceert geworden / boozis en wiste hy niet.

Interrogatus.

Of hy hadde gehoort, dat den Heer Major tot den Luytenant seyde, hy soude hem niet binden, of hy wilde met hem te doen hebben?

R. Hy hadde sulcx niet gehoort / dan den Major hadde gefeght / hy was mede een Caballier / hy wilde hem doch als sulck eenen houden / ende inde Hoogheyt van de E. C. Hoogh-wijfen Raet niet beschimpen.

VIII. Vendrich Jean op den Keller, *denuo avifatus de*
perjurio vitando deposuit.

HHy hadde met den Luytenant Samuel de Hoostwacht gelijdt / ende was door den Major gecommanceert om op 't Raet huys te komen; als hy aldaer was verscheenen / ende gehoort hadde / dat den Major albereyts was gegaen naer den Dwinger / was hy gebolgt / aldaer bindende den

den Heer Majoor beneffens den Heer Schachtman ende eenige andere. Ende als Mortaigne in de Carosse met den Majoor ende andere was ghegaen/ was hy mededaer in geseten/ ende naer de Hoofswacht geceden/ alwaer den Waert in de Witte Swaen eenige spijs hadde gebracht/ ende was daer gespijst geworden. Als den Hollantschen Luytenant wat langh was uptgebleven/ hadde den Heer Majoor denselven laten halen/ ende den ghevangen in 't Corps de garde in presentie van alle de aentwefende obergelebert/ die noch denselven hadde aengenonict/ daer hy seggende/ het was hem leet/ dat hy hem alsoo binden soude. Daer op den Luytenant weder was uptgegaen/ Dan Mortaigne hadde begeert/ S. D. naer 't Secret te gaen/ was oock daer op luyten ghegaen naer het Huys van den Wachmeester/ zijnde ghevolgt geweest van den Luytenant Coq ende Soldaten alhier/ ende soo weder ghebracht aen 't Corps de garde. Den Heer Majoor hadde sich quaet gemaecht tegens den Luytenant/ seggende/ hy hadde hem eens ghelebert/ hy hadde daer mede verders niet te doen/ in cas hy hem liet loopen/ souden sy het verantwoorden. Daer op de Hollantsche Soldaten syn getreden in den licing gesloten van de Soldaten alhier/ nemende den gebangen tusschen haer/ en gaende in met denselven naer den Wagen/ oock was den gebangen op den Wagen ghefesteghen/ ende als men vermenyde/ deselbe soude gaen sieten/ hadde hy enen sprongh gedaen/ ende ober de Luyden heen gesprongen/ doen hy Deposant sagh/ dat een tumult ontfont/ ende dat d'ene den anderen begost te slaen/ was hy naer de Stadt ende daer van daen gegaen. Wiste alsoo niet meer te berichten.

Interrogatus.

Of hy hadde gehoord, den Heer Majoor tot den Hollantschen Luytenant ten tyde van de overleveringe hadde geseyt, hy soude hem niet sluyten, of hy soude met hem te doen hebben?

R. Had sulchs niet gehoord.

*Silentio imposito dimissus.*IX. Hans Keiwitk Lieutenant *denuo avisatus de perjuria vitando deposuit.*

Hy hadde de laetste nacht hy den gebangen de Wacht gehad/ ende was gecommandeert om den selven te brengen naer de Hoofswacht/ dat oock geschiede ontrent 10 uren/ synde den gebangen in de Hoofswacht gespijst gheweest ontrent 12 uren. Daer nae heeft den Heer Majoor tot den Hollantschen Luytenant ghesonden/ ende als deselbe was gekomen in 't Corps de garde tot hem gheseght/ dat hy hem daer mede den gebangen wilde

wilde overleveren/ hy soude hy hem doen, als hy een Caballier. De Gebangen was upt het Corps de garde ghegaen naer des Wachmeesters huys/ ende dooz de Soldaten alhier weder daer in gebracht; doen was den Majoor ongeduldigh geworden/ dat den Hollantschen Luytenant hem niet en hadde aengetaft/ ende hem soo gaen laten/ hy hadde den gemelten Luytenant weder tot hem gebodert/ seggende: Ich hebbe hem u alberept eenmael gelebert/ wanneer hy was ontlopen/ ghy soud het hebben moeten verantwoorden/ maer ich sal hem u mis desen noch eenmael leveren. Den Hollantschen Luytenant hadde gepraeght of hy met syne Soldaten booz de Wacht mochte komen? den Heer Majoor hadde geantwoort Ja. Daer op waren den Luytenant ende syne Soldaten gekomen boozt Corps de garde/ hebben den gebangen aengenomen/ omringelt ende aen den Wagen geboert. Hy hadde hem oock op den Wagen sien stijgen/ ende soo boozt weder daer van onder de Luyden springen/ ende was in des Schoenmakers huys gelopen. De Hollantsche Soldaten waren gebolgt/ daer op terstont de Boozten weder gesloten/ de passen beset/ den trommel geroect/ ende was alles tot dato blygh gebistieert geworden.

Interrogatus.

Of hy hadde gehoord, dat den Heer Majoor tot den Hollantschen Luytenant seyde soo hy hem quame te sluyten, dat hy met hem soude te doen hebben?

R. Hy hadde sulcx niet gehoord/ maer den Heer Majoor hadde van sich selfs gebeden dat hy hem wilde tratteren als een Caballier/ 't welck oock den Luytenant hadde beloof.

*Silentio imposito dimissus.*X. Vendrich Geerit Winters, *denuo avisatus, de perjuria vitando deposuit.*

Hy hadde beneffens den Luytenant Coq de wat hy afgeloft/ wer ende niet niet te seggen van de eerste leveringe/ dewelck he soude gest hiet zijn in 't Corps de garde/ dan hadde gessen dat den gebangen upt de Hoofswacht naer des Wachmeesters huys was gegaen/ ende gebolcht zijnde dooz den Luytenant Coq met eenige Soldaten was soo weder te rugge gebracht/ Daer op hadde de Heer Majoor den Hollantschen Luytenant tot hem gegeroepen boozt de Hoofswacht ende hem den gebangen obergelebert/ daer hy seggende/ hy soude hem houden als een Caballier/ ende wel in acht nemen. De Luytenant hadde hem aengenomen/ en nae den wagen geboert. Boozts/

(18)

soo hadde hy wegen de groote menigte des volcx niets konnen sjen/ oock was hy by sijne wach gebleven/ ende wiste verders niet te seggen/ als dat hy naer den Heer President gesondelt was/ omme te refereren van 't gepasseerde. Ondertusschen waren de poortten gestoren/ de passsen beset/ ende alles blytich gebistteert.

Interrogatus.

Of hy gehooft hadde dat den Heer Majoor by de overleveringe den Luytenant hadde gedreyght, Soo wanneer hy hem soude sluyten, dat hy alsdan met hem soude te doen hebben?

R. Hadde sulcx niet gehooft.

Silentio imposito dimissus.

Dat ick onder genoemde der Stadt Bremen Secretarius de depositien vande voorz. persoonen met vlijt oprechtelijck hebbe Geprorocolleert, ende inde tegenwoordige notule te samen gebracht, sulcx getuyge ick met dese mijne eygenhandige onderschrift opgedruckte pitier &c. geteckent.

L. S.

Albertus Clamp.

Translaet uyt 't Hooghduyts.

Luna den 4. Aprilis.

Dewijl by den wel Ed. Hooghwijfen Raet der Keysertijcke vrye Rijckstadt Bzeemen gerommiteert sijn de Ed. Hoogh-geleerde ende Welwijfen Heer Jacob Dircksz/ Heer Hendrick Suerbeerk/ Heer Johan Holle/ ende Heer Docter Johan Hinke/ Raerf-vertianten / ende te deser tijt wel verordente Cameraris/ omme eenighe Persoonen te verhooren ober ende ter saecke vande overleveringe van Johan Diederick van Moztaigne alhier gefeten hebbende/ gedaen by den Majoz Bentleben aen de Hollantsche Soldaten / ende daer op booz haer ontboden dese Persoonen als getuygen/ te weren Heer Lubertus Vermenois / J. H. Dorloz / Heer Coentraet tot den Bonhe boornamen Jurist en Advocaet alhier / Johan van Gaetsfeld / Christoffel Daniel Corq / Magnus Wape / Weyrhard Cloppenburgh ende Johan Hendrick / ende deselve ten deele den gewoonlychen Eedt als getuygen af getoomen / ten deele oock in plaerse van Eede verhoort / soo hebben deselve hare berklaringe gedaen soo als volght:

(19)

1. De Heer Dorrer Lubertus Vermenois berklaert / hy was eergistereu/ als Moztaigne aen de Hollantsche Luytenant ende Soldaten was ober gelebert / naer buyten in de Pleustadri gegaen / alwaer den Majoz van Bentleben den Hollantschen Luytenant tot hem in de Coztregarde ofte in 't Wach-hups heeft laten roepen, bintien komende/ hadde den Majoz van Bentleben tot den Hollantschen Luytenant gesprooken dese woorden/ Heer Luytenant uyt den name van mijne Heeren van dese goede Stad Bremen/ lebere ick u ober den regentwoordigen Monsieur Johan Diederick Moztaigne omme hem weder te leberen aen uwre Heeren / de Ho. Mo. Heeren Staten. Den Hollantschen Luytenant hadde hem in den naem van sijne Heeren bedankt / ende beneffens sijne Soldaten hem Moztaigne naer haer genomen. Naer gedane overleveringe hadde Moztaigne begeert ad locum secretum te gaen / dat doen den Hollantschen Luytenant niet Moztaigne uyt de Hoostwacht in des Wachs meesters hups aldernaest was gegaen / naer verloop van war tijts / was hy met Moztaigne gaende in de Coztregarde inrederende/ hadde den Majoz Bentleben tot den Stadtschen Luytenant geseght / Heer Luytenant soo wanneer Moztaigne u was ontsprongen in des Wachs meesters hup ober de heyninge / soude ick daer booz niet hebben verantwoort / want ick u den selven eenmael hadde ober gelebert. Wat nu den Luytenant daer op geantwoort hadt sulcx hadde den Heer Deposant soo eben niet gehooft. Bozts daer aen waren de Hollantsche Soldaten roe ghetreder / gantsch perplex/ en hadden Moztaigne uyt het Wach-hups gehaelt/ alwaer den Majoz van Bentleben noch eenige malen hadde geroepen / Heer Luytenant neemt Moztaigne in arht / ick hebbe u den selven uyt den name vanden Hoogh wijfen Raet deser Stede eenemael ober gelebert/ ende hy is uyt mijne handen / Wat bozder was booz gevallen wiste den Heer Deposant niet/ vermits hy daer op bozts naer sijn hups was gegaen.

2. Heer Coentraet ten Wolyn/ hy was tot Moztaigne gegaen in de Pleustad omme van den selven affsijent te nemen/ alwaer gebeurt was dat den Majoz van dese Stadt tot hem in de Coztregarde hadde laten roepen den Hollantschen Luytenant / hem aen diende dat hy ordie hadde vanden Wel-Edelen ende Hoogh-wijfen Raet/ omme aen den Luytenant hem Moztaigne ober te leberen / terwijl hy daer mede was doende / daer op hadde den Hollantschen Luytenant Moztaigne aen genomen. Van Moztaigne hadde naer gedane overleveringe begeert op een secrete te mogen gaen / met den welken oock den Hollantschen Luytenant in des Wachs meesters hups aldernaest de Coztregarde was gegaen, ende naer een wijle met Moztaigne weder ghekeert in de Coztregarde / alwaer de Majoz van dese Stadt booz de tweedemael de leberinge van Moztaigne aen den Luytenant hadde ghedaen; Welckelike hem daer nae niet sijne Soldaten naer het Wach-hups hadde verhoert/ sijn-

C 2

de

de den Heer Deposant daer op wegh ende naer hups gaen/sulcx dat hem ver-
dix niet belieft was.

3. Christoffel Daniel Cortg deponeerde naer gedaenen Eed/dat hy by de eer-
ste ober leberinge van Moztaigne niet hadde gewest / maer was eerst ghe-
komen als de Statistische Luptenant met Moztaigne vtr des Wachmeesters
hups inde Cortegarde gingh / doen hadde den Major van dese Stadt Bent-
leben tot den Hollantsthen Luptenant gesept / indier de dupbel Moztaigne
ober de heyninge hadde geboert / ende hy u ontloopen ware / soo soude ik
niet daer booz sijn gelhoudengewest / waer op den Hollantsthen Luptenant
den Major hadde gebeden / de ober leberinge noch eens te willen doen / ende
te gebooghen dat hy niet sijne Soldaten Moztaigne vtr het Wach-hups
mocht halen / welck ber soerck den Major heeft toe gestaen: daer op den Hol-
lantsthen Luptenant met 6. a 8. van sijne Soldaten vtr 't Wach-hups was
gett eden/binnen komende hadde den Major alhier gesept: Daer hebt ghy
hem nu ende hont hem / ick lebere u den selven niet meer. Hier op was
den Luptenant booz vtr gegaen / maer Moztaigne / den welcken de
Hollandsthe Soldaten tusschen haer in hadde / volthde / ende begelepte /
alsoo Moztaigne vtr het wach hups naer den wagen. Moztaigne nu op
den wagen getreden wesen de is hy booz aen de andere sijde tusschen de grootte
menighe volkeren daer asghespronghen ende was 't ontloopen / eyndigende
daer mede sijne verklaringe.

4. Johan van Raesvelt was buyten naer de Nieuwe Stadt gegaen om
Moztaigne te sien / alwaer den Hollantsthen Luptenant met een gedeelte
van sijne soldaten naer des wachmeesters hups was begelept geworden/
weder daer vtr komende / sijnde in 't wachhups gegaen / een klepne wijle
daer nae waren den Hollantsthen Luptenant ende een gedeelte van sijne sol-
daten met Moztaigne weder vtr het wachhups gekomen / hadden densel-
ven tusschen haer geset / ende naer haren wagen gelept. Als nu deselve vtr
het wachhups waren getreden / hadde den Major van dese Stadt gesept /
ik hebbe Moztaigne booz het tweedemaal overgelebet / bewaert hem / ick
lebere hem u niet meer gaende dan met Moztaigne naer den wagen toe / soo
hadde niemant van de Hollantsthe soldaten aende andere sijde van den wagen
gestaen / maer allenlijck daer / alwaer Moztaigne was opgegaen / als nu
Moztaigne op den wagen quam / was hy soo booz weder daer van gesprong-
gen / ende soo een wijle sprongh gedaen onder soo vele roestender / dat sijn
hoet van 't hooft geballen / ende hy met het bloote hooft wegh geloopt was.

5. Wildthardt Cloppenburg / als hy Moztaigne niet den Hollantsthen
Luptenant hadde gesien komen vtr de Cortegarde naer de wachmeesters
hups

hups / waer hy wedergekeert / ende naer hups ghegaen.

6. Magnus Pape, hy hadde gesien dat Moztaigne dooz den Hollantsthen
Luptenant ende sijne soldaten in des wachmeesters hups / ende booz het
tweedemaal booz deselve sen haer en waegen was gebacht / ende dat Mozt-
aigne op den wagen gekomen sijnde / ter stont daer van was afgesprongen.

Interrogatus.

Of den wagen door de Hollantsthe Soldaten was beset geweest.

Respond: negat: Sy waren alleenlijck aen die sijde daer Moztaigne op-
gingh geweest / daer van hem Moztaigne hadde gedient.

7. Johan Hendrick / sijnde beedigt / doot hi hem sijnen gedaenen eedt erinneren /
ende booz de menedighheyt serieuselijck gewaert si hou / segt dat hy heeft ge-
sien / dat den Hollantsthen Luptenant met Moztaigne vtr de Cortegarde
was gekomen / ende naer de wachmeesters hups gegaen / naer een goet
gitarriet vtr waren sy vtr de sijd deure van 't hups vande wachmeester
weder in 't hups gegaen; weynigh daer nae was den Hollantsthen Lupte-
nant met sijne soldaten / hebbende Moztaigne tusschen haer vtr het wach-
hups gekomen / ende hadden den selven naer de wagen gebacht. By dese
afvoeringe hadde den Major Bentleben ober lupt tot den Hollantsthen
Luptenant ende soldaten gesproken ick hebbe u tweemaal Moztaigne gele-
bet / ghy menght nu roesten dat ghy hem bewaert. Moztaigne instantelijck
ende onder saeght op den wagen getreden sijnde / hadde sijnen mantel los ge-
daen / sich ommegeesten ende gestelt / als of hy de omstaende luyden wilde
groeten / hadde den eenen boet op den ladder geset / D'ene hant aen 't hooft
gelept / ende over lupt getoepen Sa Messieurs / 't was met sulke woorden
seer snel ober veel luyden / ende daer sy meest stonden / gesprongen / ende had-
de hem deposant noch aen de schouderen geroert / dat daer booz sijn Krabath
vanden hals was los gegaen. Ende als Moztaigne aen sijne sijde ter hant op
de boeten quam te staen / was deselve loopende geworden / ende booz hooft
vanden hals geloopt / dien wel den Hollantsthen Luptenant ende eenige
soldaten waren gebolgh / maer hadden hem niet machigh kunnen wer-
den. Seght oock des gebaert sijnde / dat de wagen aen beyden sijden booz
de Hollantsthe soldaten niet waren beset geweest / maer sijn blijven staen
aen die sijde alwaer Moztaigne was op gegaen.

8. Ernst Kulle hadde gesien dat den Major van dese Stadt Moztaigne
hadde ober gelebet aen den Hollantsthen Luptenant ende dat den gemelten
Lup-

(22)

Luytenant met Mortaigne in den waerhameesters huys was gegaen; Daer na/ ende als Mortaigne met den Luytenant weder in de Cozregarde was gekomen/ ende upt de Cozregarde dooz den Hollantschen Luytenant ende sijne soldaten booz het tweedemaal/ ende tot aende wagen gelepdet/ was Mortaigne bymoedighlyk op den wagen gegaen/ sijn mantel los gedaen/ eenen boet op de Ladder geset/ ende was daer op van den wagen gesprongen/ roerende sijne stholders noch met eeren boet/ dat hy daer ober seer was verstyit/ ende wanneer de menighe van 't volck daer niet hadde gestoten/ hadde hy moeten ter neder vallen. Seght oock dat Mortaigne recht op sijne boeten was te staen gekomen/ ende dat hem in 't springe deur hoet van 't hooft gevallen/ ende daer naer Mortaigne weghgelopen was.

Interrogatus.

Of hy gene kennisse hadde waer Mortaigne tegenwoordigh was?

R. Gansh niet.

Ende dewyl in 't by wesen van my ondergenoemde ende hier toe insonderheyt gerequiereerde Notaris een gedeelte van Personen in ghewoonlijken Eedt van getuygen sijn genomen/ oock dooz middel van den selven Eedt/ maer de andere in plaetse van Eede op 't vlijtighste geexamineert/ der selver verklaringen dooz my op geteykent/ ende alle het verre/ soo als hier staet beschreben niet alleen by de verhooringe is verrijt/ maer oock anderwaerts ende by een pegelijck ten vlijtighsten geinquiereert of Mortaigne niet noch te vinden sy/ getuyge ik Henricus Verhman/ upt macht ende Poressteyt van de Roomsche Keiserlijcke Majesteit openbaer/ ende by de Heeren Camergerichte alhier besteden Notaris/ met de onderschryft van mijne handt ende opgedruchten Notariaet Zegel. Actum ut supra.

HENRICUS VECHTMAN
ad premissa requisitus.

Translaet uyt 't Hooghduyts,

DE Verordende Gouverneur, ende Reggeringe vanden Coninglijcken Majesteit van Sweeden in de Hertogdommen Breemen ende Vhrden.

Edele Erntfeste, Hoogh ende Welgeleerde, oock Wel-wyfe besondere gunstige goede Vrunden.

Wy

(23)

Wy hebben vanter syden vernomen, hoe dat voor gantsch weynigh dagen, de Heer Hans Diederick Mortaigne Coninglijcken Sweetschen Kamerheer, op haer bevel ter saecke van een begaen feyt, in den Hage in gevanckenisse ende seer naeuwe hechtenisse is gestelt, dat het oock daer op bestaet, dat hy aen die geene, dewelcke op hem Mortaigne yets deswegen hebben seggen, sal werden overgeleverd.

Nu sijn wy geensints gemeynt het *factum* gelijk het selve wert verhaelt, te approberen, nochte ons voor soo veel sulcx concerneert, daer by geinterefleert te maken, dan vermits de gemelte overleveringe die geschiede oock te water ofte te lande, niet wel kan werden gedaen, sonder sonderbare leederinge prejudicie van Syne Coninglijcke Majesteit tot Sweeden, onses Allergenadighsten Heere Hooge Gerechtigheyt, soo hebben wy hun hier over wel meynentelijck willen aen schryven, ende daer beneffens erinneren van in desen voorsichtigh te willengaen, ende met de extraditie soo datelijck niet voort varen, maer veel meer op 't voortgeven vande klagende parthye, die saecke voor het Breemsche Gerechte, naerd'ordre van Rechten te cognosceren, ende alsoo daer door alderhande besorgelijcke ongelegtheden ende verantwoordingen voor te bouwen: Gelijk nu sulcx mede is streckende tot behoudenisse van de Jurisdicte der Stadt Bremen, dat hun oock niet kan werden toegeschreven, dat sy extralimites imperii cenen gevangen *raro exemplo* hadden ghextradeert; Soo vertrouwen wy sulcks op deselve, ende bevelen deselve daer mede getrouwelijck in Godes Protectie. Gegeven tot Stadien, onder 't Coninglijcke Zegel den 29. Martii Anno 1664. geteckent

GUSTAF HORN EVERTSON,

De Supercriptie was

Aen de Edele, Erntfeste, Hoogh ende Welgeleerde, oock Hoogh-wyfe Burgemeesters en Raedt der Stadt Bremen, onse besondere gunstige ende goede Vrunden etc.